

Брюксел, 18.12.2018 г.
COM(2018) 857 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

**относно прилагането на Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на
Съвета от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод в
наказателното производство**

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Контекст

Директива 2010/64/ЕС относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство¹ („Директивата“) представлява първият инструмент, приет съгласно член 82, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз² (ДФЕС). В член 82, параграф 2 се съдържа правното основание за приемане чрез директиви на минимални правила относно „правата на лицата в наказателното производство“.

Чрез създаването на общи минимални стандарти за процесуалните права в наказателните производства Директивата допринася за общата цел за увеличаване на взаимното доверие чрез подобряване на прилагането на принципа на взаимно признаване, който е крайъгълният камък на европейското пространство на свобода, сигурност и правосъдие. Тя спомага за укрепване на взаимното доверие чрез осигуряване на по-последователно прилагане на някои аспекти на правото на справедлив съдебен процес, посочени в член 47 от Хартата на основните права на ЕС³ и член 6 от Европейската конвенция за правата на човека.

Директивата е първата мярка след пътната карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство, приета през 2009 г. (мярка А)⁴. След приемането на Директивата беше извършена допълнителна работа на равнище ЕС по отношение на процесуалните права. До този момент ЕС е приел пет допълнителни директиви относно:

1. правото на информация относно правата и обвиненията и достъпа до преписката по делото⁵;
2. правото на достъп до адвокат и осъществяване на връзка с трети лица при задържане⁶;
3. укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес⁷;

¹ ОВ L 280, 26.10.2010 г., стр. 1.

² ОВ С 326, 26.10.2012 г., стр. 47.

³ ОВ С 326, 26.10.2012 г., стр. 392.

⁴ Резолюция на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно пътна карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство, ОВ С 295, 4.12.2009 г., стр. 1.

⁵ Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство, ОВ L 142, 1.6.2012 г., стр. 1.

⁶ Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане, ОВ L 294, 6.11.2013 г., стр. 1.

⁷ Директива (ЕС) 2016/343 относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство, ОВ L 65, 11.3.2016 г., стр. 1.

4. процесуалните гаранции за децата⁸; както и
5. правната помощ⁹.

1.2. Цел и основни елементи на Директивата

Директивата дава възможност за практическо прилагане на правото на справедлив съдебен процес, което обхваща правото на заподозрените лица и на обвиняемите на устен и писмен превод в наказателното производство¹⁰.

В Директивата се предвижда общо право на устен и писмен превод в наказателното производство от момента, в който лицата са уведомени от компетентните органи, че са заподозрени или срещу тях е повдигнато обвинение в извършването на престъпление, до приключването на производството.

В член 2 се установява правото на устен превод в наказателното производство, като се изисква държавите членки да осигурят незабавно устен превод не само по време на наказателното производство и производството по европейска заповед за арест, но и за контактите на заподозрените лица или на обвиняемите с техния защитник.

В член 3 се предвижда правото на писмен превод по време на наказателното производство и производството по европейска заповед за арест, като от държавите членки се изисква да предоставят в разумен срок писмен превод на документите, които са от съществено значение за упражняването на правото на защита.

1.3. Обхват на доклада

В доклада се оценява прилагането на Директивата в съответствие с член 10 от нея, в който се изисква Комисията да представи на Европейския парламент и на Съвета доклад за оценка на степента, в която държавите членки са взели необходимите мерки, за да се съобразят с Директивата.

Описанието и анализът в настоящия доклад се основават главно на информацията, предоставена от държавите членки на Комисията чрез съобщаването на националните мерки за транспониране на Директивата. Докладът се основава и на публично достъпни проучвания, осъществени от Агенцията на Европейския съюз за основните права¹¹ или от външни заинтересовани страни, които извършват оценка на

⁸ Директива (ЕС) 2016/800 относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, ОВ L 132, 21.5.2016 г., стр. 1.

⁹ Директива (ЕС) 2016/1919 относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест, ОВ L 297, 4.11.2016 г., стр. 1.

¹⁰ До настоящия момент Съдът е тълкувал Директива 2010/64/ЕС в три случая. Вж. решение на Съда от 15 октомври 2015 г., *Covaci*, C-216/14; решение на Съда от 9 юни 2016 г., *Balogh*, C-25/15; решение на Съда от 12 октомври 2017 г., *Sleutjes*, C-278/16.

¹¹ Проучването е извършено от Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA), *Rights of suspected and accused persons across the EU: translation, interpretation and information* (Права на заподозрените и обвиняемите лица в ЕС: писмен превод, устен превод и информация), ноември 2016 г. На разположение на адрес: <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/rights-suspected-and-accused-persons-across-eu-translation-interpretation-and->

изпълнението на директивите за процесуалните права, като използват безвъзмездни средства за дейности по програма „Правосъдие“¹².

Докладът е съсредоточен върху мерките, които държавите членки са предприели до този момент за изпълнение на Директивата. В него се оценява дали държавите членки са транспонирали Директивата в определения срок и дали националните законодателства постигат целите и отговарят на изискванията на Директивата.

2. ОБЩА ОЦЕНКА

Съгласно член 9 държавите членки трябваше да транспонират Директивата в националното законодателство до 27 октомври 2013 г. Към датата на изтичане на срока за транспониране 16 държави членки не бяха съобщили на Комисията необходимите мерки: Белгия, България, Ирландия, Гърция, Испания, Италия, Кипър, Литва, Люксембург, Унгария, Малта, Австрия, Румъния, Словения, Словакия и Финландия. В резултат на това на 29 ноември 2013 г. Комисията реши да започне процедура за установяване на нарушение съгласно член 258 от ДФЕС срещу тези 16 държави членки за несъобщаването или частичното съобщаване на мерките за транспониране.

Основната цел на Комисията беше да гарантира, че всички държави членки транспонират изискванията на Директивата в националното си законодателство, така че правата, които се съдържат нея, да бъдат защитени в целия Европейски съюз. Транспонирането на Директивата е предпоставка за правилната оценка на степента, в която държавите членки са взели необходимите мерки, за да се съобразят с Директивата. Комисията предприе оценка на съответствието на националните мерки с Директивата веднага щом същите бяха съобщени от държавите членки. Закъсненията в транспонирането¹³ доведоха до отлагане на цялостния процес на оценка. Някои процедури за установяване на нарушение за несъобщаване или частично съобщаване можаха да бъдат приключени едва през 2018 г. след законодателни изменения, приети от държавите членки¹⁴. При тези обстоятелства, и като се има предвид сложността на оценката на всички мерки, съобщени от 27-те държави членки, обвързани от Директивата, особено по отношение на техните различни национални правни системи, Комисията не бе в състояние да представи настоящия доклад по-рано.

¹² Вж. проучването на Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (CCBE) *TRAINAC — Assessment, good practices and recommendations on the right to interpretation and translation, the right to information and the right of access to a lawyer in criminal proceedings* (Оценка, добри практики и препоръки относно правото на устен и писмен превод, правото на информация и правото на достъп до адвокат в наказателното производство), публикувано през 2016 г. На разположение на адрес: <http://europeanlawyersfoundation.eu/wp-content/uploads/2015/04/TRAINAC-study.pdf>. Вж. също "Inside Police Custody" (Полицейското задържане отвътре) и "Inside Police Custody 2" (Полицейското задържане отвътре 2), изготвени от Ирландския съвет за граждански свободи през 2014 г. и 2018 г. На разположение на адрес: https://intersentia.be/nl/pdf/viewer/download/id/9781780681863_0/.

¹³ Люксембург например транспонира Директивата едва през март 2017 г., а Литва съобщи през май 2017 г. нови мерки за изпълнение на транспонирането ѝ.

¹⁴ Делата, засягащи Люксембург и Литва, бяха закрити през януари 2018 г.

Въпреки че въздействието на Директивата се ограничава до определяне на минимални правила и следователно оставя възможност за различия между националните наказателнопроцесуални закони, тя налага на държавите членки ясни задължения.

В оценката са повдигнати някои въпроси относно съответствието в няколко държави членки, по-специално относно контактите между заподозрените лица или обвиняемите и техните защитници, превода на документите от съществено значение и разходите за устен и писмен превод. Ако не бъдат преодолені, такива различия могат да окажат отрицателно въздействие върху ефективността на правата, предвидени в Директивата. За да се гарантира съответствие с Директивата навсякъде в Европейския съюз, Комисията ще предприеме всички подходящи мерки, включително при необходимост ще образува процедури за установяване на нарушение съгласно член 258 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

В съответствие с членове 1 и 2 от Протокола (№ 22) Дания не участва в приемането на Директивата и не е обвързана от нея, нито от нейното прилагане. Следователно Дания не е взета под внимание в оценката, следваща по-долу.

В съответствие с член 3 от Протокола (№ 21) относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, Обединеното кралство и Ирландия са нотифицирали желанието си да участват в приемането и прилагането на Директивата.

3. СПЕЦИФИЧНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ОЦЕНЯВАНЕТО

3.1. Предмет и обхват (член 1)

В член 1 от Директивата предметът и приложното поле на Директивата се определят като гарантиране на правото на писмен и на устен превод в наказателното производство на заподозрените лица или обвиняемите, които не говорят или не разбират езика на производството. Основната цел на Директивата е да се позволи прилагането на тези права на практика, за да се гарантира правото на справедлив съдебен процес. Правото на устен и писмен превод също се прилага за производството по европейска заповед за арест.

3.1.1. Приложно поле — член 1, параграф 2

В член 1, параграф 2 от Директивата се предвижда прилагане на правото на устен и писмен превод в наказателното производство или производството за изпълнение на европейска заповед за арест от момента, в който лицето бъде уведомено от компетентните органи на държава членка, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството, т.е. до окончателното и неотменимо решение.

В повечето държави членки моментът и продължителността на прилагане на правото на устен и писмен превод се гарантират от обща разпоредба, указваща момента на

прилагането му (например „по всяко време на наказателното производство“, „през целия срок на наказателните производства“, „в наказателните производства“, „по време на изпълнение на процесуалните действия“). В повечето държави членки обаче моментът и начинът за уведомяване на лицата, че са заподозрени или обвиняеми в извършването на престъпление, не се посочват изрично в мерките за транспониране, но могат да бъдат изведени от подробен анализ на различните етапи от наказателното производство в съответните правни системи.

3.1.2. Леки нарушения — член 1, параграф 3

В член 1, параграф 3 от Директивата се гарантира, че когато в националното законодателство се предвижда възможността за налагане на санкция за леки нарушения от орган, различен от съд с компетентност по наказателни дела, и когато налагането на такава санкция може да бъде обжалвано пред такъв съд, правото на устен и писмен превод се предоставя за производството по обжалване.

Тази разпоредба е от значение за повечето държави членки (16 държави членки), в които административните органи, полицията или съдилищата с компетентност по граждански дела отговарят за разглеждането на леки нарушения. За останалите държави членки разпоредбата не се прилага, тъй като санкциите за леки нарушения винаги се налагат от съд с компетентност по наказателни дела.

3.1.3. Член 1, параграф 4

В член 1, параграф 4 се предвижда, че Директивата не засяга националното законодателство относно присъствието на защитник във всяка фаза от наказателното производство, нито националното законодателство относно правото на достъп на заподозряното лице или на обвиняемия до документи в наказателното производство.

Само осем държави членки изрично са транспонирали тази разпоредба, докато за останалите държави членки може да се направи заключение относно спазването въз основа на вече въведеното национално законодателство.

3.2. Право на устен превод (член 2)

В член 2 от Директивата се предвижда правото на устен превод в наказателното производство. В него се изисква държавите членки да осигурят незабавно устен превод по време на наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест, включително за контактите на заподозрените лица или на обвиняемите с техния защитник. Държавите членки трябва също така да въведат механизъм за оценка дали заподозряното лице или обвиняемият разбира езика на производството. Също така следва ясно да се посочи възможността за оспорване както на отказа за назначаване на устен преводач, така и на качеството на устния превод. Държавите членки следва също да гарантират, че предоставеният устен превод е с достатъчно качество, за да се гарантира справедливостта на производството.

3.2.1. Устен превод пред разследващите и съдебните органи — член 2, параграф 1

В член 2, параграф 1 държавите членки се задължават да осигурят незабавно устен превод на заподозрените лица или обвиняемите, които не говорят или не разбират езика на наказателното производство, пред разследващите и съдебните органи, включително по време на разпит от полицията, по време на всички съдебни заседания и на всички необходими междинни изслушвания.

Повечето държави членки осигуряват устен превод на всички етапи от наказателното производство, като се обхващат както етапите на досъдебното производство, така и на съдебното производство чрез обща разпоредба в националното си законодателство. Някои държави членки са въвели отделни разпоредби за всеки етап. При все това само 11 държави членки изрично са включили изискването да се осигури „незабавно“ устен превод на заподозрените лица и обвиняемите, което засяга неблагоприятно съответствието с Директивата.

3.2.2. Устен превод за контактите с защитника — член 2, параграф 2

В член 2, параграф 2 се предвижда правото да се осигури устен превод за контактите на заподозрените лица или на обвиняемите с техния защитник в пряка връзка с всеки разпит или изслушване по време на производството, или с обжалването или подаването на други процесуални молби.

Повечето държави членки изрично са въвели разпоредба в националното законодателство относно правото да бъде получен устен превод за контактите с защитника. В някои държави членки обаче това право се посочва само в юридическата практика, коментарите на националните актове или съдебната практика и разпоредбите, гарантиращи общото право на устен превод, което засяга неблагоприятно съответствието с Директивата. В някои други държави членки, противно на Директивата, това право зависи от конкретно искане, представено от заподозряното лице или обвиняемия или евентуално от неговия защитник. В една държава членка наказателните органи първо назначават защитника като устен преводач, ако защитникът владее езика на заподозряното лице или на обвиняемия, и само като алтернативна възможност предоставят квалифициран преводач.

Повечето държави членки са посочили кои процесуални действия са обхванати от правото на устен превод при контактите със защитник.

3.2.3. Помощ за лица със затруднения в слуха или речта — член 2, параграф 3

В член 2, параграф 3 правото на устен превод се описва като включващо съответната помощ за лица със затруднения в слуха или речта.

Повечето държави членки са ограничили персоналният обхват на тази разпоредба, като посочват само лица „лишени от слух или речеви способности“, „лишени от слух и с увреден слух“ и „лишени от слух и от зрение“. Подобна терминология изглежда твърде ограничаваща, за да обхване всички затруднения със слуха или речта.

По отношение на „съответната помощ“, предоставена на тази категория лица, 10 държави членки изрично посочват услугите на преводач на жестомимичен език, докато в седем държави членки просто споменават услугите за устен превод като цяло. В 10 държави членки е отдадено предпочитание на контактите в писмена форма с оглед да бъде обхваната съответната помощ. В няколко държави членки съответната помощ може да бъде предоставена от лица, които са познати на заподозрените лица или обвиняемите.

3.2.4. Оценка на нуждата от помощ — член 2, параграф 4

В член 2, параграф 4 се предвижда, че държавите членки трябва да осигурят процедура или механизъм за проверка дали заподозрените лица или обвиняемите говорят, или разбират езика на наказателното производство и дали имат нужда от помощта на устен преводач.

Повечето държави членки предвиждат задължение за оценяване на необходимостта от устен превод на всеки етап от производството без обаче да установяват специален механизъм за тази цел. Само две държави членки са въвели специален механизъм.

3.2.5. Право на оспорване и подаване на жалба — член 2, параграф 5

В член 2, параграф 5 се изисква държавите членки да гарантират, че заподозрените лица или обвиняемите имат право да оспорят решение, констатиращо, че устен превод не е необходим, както и възможността да подадат жалба, че качеството на устния превод не е достатъчно за гарантиране на справедливо производство.

По отношение на правото на оспорване на решение, констатиращо, че устен превод не е необходим, само 10 държави членки са въвели в своето законодателство процедури, които се отнасят до тази процедура за преразглеждане. Останалите държави членки разчитат на съществуващите общи процедури за обжалване на решения на разследващи и съдебни органи и за подаване на оплаквания или възражения в хода на наказателното производство.

Що се отнася до възможността за подаване на жалба относно качеството на устния превод, 15 държави членки посочват такава процедура за подаване на жалба. При останалите държави членки се прибягва до общите процедури за подаване на жалби и възражения или дори за обжалвания поради нарушение на процесуалните права на защита. Повечето държави членки предоставят възможността за замяна на устен преводач поради недостатъчно качество на услугите за устен превод.

3.2.6. Комуникационни технологии — член 2, параграф 6

В член 2, параграф 6 на държавите членки се разрешава, когато е уместно, да използват комуникационни технологии, като например видеоконферентна връзка, телефон или интернет, освен ако физическото присъствие на устен преводач е необходимо за гарантиране на справедливо производство.

Половината от държавите членки са избрали тази възможност. Сред тях 12 държави членки са посочили ограничението по член 2, параграф 6 от Директивата. Две държави членки посочват, че използването на комуникационни технологии не трябва да възпрепятства правото на защита на заподозряното лице или на обвиняемия.

3.2.7. Устен превод в производство по европейска заповед за арест — член 2, параграф 7

В член 2, параграф 7 се изисква държавите членки да гарантират, че устен превод се предоставя и в производство за изпълнението на европейска заповед за арест. Почти всички държави членки, с изключение на една, са транспонирали правилно тази разпоредба.

3.2.8. Качество на устния превод — член 2, параграф 8

В член 2, параграф 8 се изисква устният превод да бъде достатъчно качествен, за да гарантира справедливо производство, по-специално като се осигури, че заподозрените лица или обвиняемите са запознати с делото, водено срещу тях, и могат да упражнят правото си на защита. Почти всички държави членки са транспонирали тази разпоредба, въпреки че по-голямата част от тях не посочват изрично качеството на устния превод. От тях 16 държави членки изискват устните преводачи, участващи в производството, да са регистрирани или заклети устни преводачи или да са включени в списъци, предоставени на наказателните органи, след съобразяването с набор от критерии за качество.

3.3. Право на писмен превод на документи от съществено значение (член 3)

В член 3 от Директивата се предвижда правото на писмен превод по време на наказателното производство и производството по европейска заповед за арест, като от държавите членки се изисква да предоставят в разумен срок писмен превод на документи, които са от съществено значение за упражняването на правото на защита. Това право включва възможността да се оспори както отказът за предоставяне на писмен превод, така и качеството на превода. По изключение устен превод и отказ от правото на писмен превод се допускат при строги условия. Държавите членки следва също така да гарантират качеството на преводаческите услуги.

3.3.1. Писмен превод на документи от съществено значение — член 3, параграф 1

В член 3, параграф 1 се предвижда, че на заподозрените лица или обвиняемите, които не разбират езика на наказателното производство, следва да се осигури в разумен срок

писмен превод на всички документи, които са от съществено значение за упражняване на правото им на защита и за гарантиране на справедливо производство¹⁵.

Повечето държави членки, с изключение на една, предвиждат осигуряване на писмен превод на документи от съществено значение. По-голямата част от държавите членки изрично изискват писмените преводи да се предоставят „в разумен срок“ или използват подобна формулировка, като например „незабавно“, „във възможно най-кратък срок“ или „възможно най-бързо“. В осем държави членки в националното законодателство не се посочва, че писменият превод на документи от съществено значение ще бъде предоставен в разумен срок, което засяга неблагоприятно съответствието с Директивата.

3.3.2. Определение на документи от съществено значение — член 3, параграф 2

В член 3, параграф 2 се предвижда, че документите от съществено значение трябва да включват всяко решение за лишаване от свобода, всяко повдигнато обвинение или обвинителен акт и всяко съдебно решение.

Повечето държави членки са изброили документите, които трябва да се считат за съществени съгласно тази разпоредба, макар да не се използва непременно терминът „документи от съществено значение“. Списъкът на документите, които трябва да бъдат преведени, в повечето случаи е примерен и се допуска превод на допълнителни документи, различни от тези, за които преводът е задължителен.

В няколко държави членки съответствието не е гарантирано, тъй като списъкът на документите, които трябва да бъдат преведени, не включва всички документи, изброени в Директивата (например трябва да бъдат преведени само части от обвинителния акт или не се превеждат всички документи относно мерките за лишаване от свобода).

3.3.3. Решение дали даден документ е от съществено значение — член 3, параграф 3

В член 3, параграф 3 се предвижда, че компетентните органи трябва да решат във всеки конкретен случай дали някой друг документ е от съществено значение и дали заподозрените лица или обвиняемите, или техният защитник могат да направят обосновано искане за тази цел.

Повечето държави членки допускат да се изиска превод на допълнителни документи, които са от съществено значение за заподозряното лице или за обвиняемия. Шест държави членки обаче не разрешават на заподозрените лица или на обвиняемите или на техните защитници да представят мотивирано искане за писмен превод на

¹⁵ По дело C-278/16, *Sleutjes*, Съдът реши, че „акт като предвиденото в националното право определение, с което се налагат наказания за леки престъпления и което се постановява от съд в едностранно и опростено производство, е „документ от съществено значение“ по смисъла на параграф 1 от този член“ (точка 34), както и че „е едновременно и обвинителен акт, и съдебно решение по смисъла на член 3, параграф 2 от Директива 2010/64“ (точка 31).

допълнителен документ. Около половината от държавите членки посочват някои общи критерии за определяне на съществения характер на документите (например когато са необходими за упражняване на правото на защита или когато това е в интерес на правосъдието като цяло).

3.3.4. Без изискване за писмен превод на части от документи от съществено значение, които не са относими — член 3, параграф 4

В член 3, параграф 4 се предвижда, че не е задължително да има изискване за писмен превод на части от документи от съществено значение, които не са относими към предоставяне на възможност на заподозрените лица или на обвиняемите да се запознаят с делото, водено срещу тях.

Повечето държави членки са използвали тази диспозитивна разпоредба. В националното законодателство мотивите, с които се обосновава непредоставянето на писмен превод на части, варират от неотносимост към целите да се даде възможност на заподозрените лица или обвиняемите да се запознаят с делото срещу тях до неотносимост към упражняването на правото на защита.

Няколко държави членки надхвърлят този минимален стандарт, като предвиждат, че документите от съществено значение винаги трябва да бъдат преведени изцяло, а не само относимите им части.

3.3.5. Право на оспорване и подаване на жалба — член 3, параграф 5

В член 3, параграф 5 се изисква държавите членки да гарантират, че заподозрените лица или обвиняемите имат право да оспорят решение, констатиращо, че не е необходим писмен превод на документи или на части от тях, както и възможност да подадат жалба, че качеството на превода не е достатъчно за гарантиране на справедливо производство.

По отношение на правото да се оспорва решение, констатиращо, че не е необходим превод на документи, само осем държави членки (както и по отношение на член 2, параграф 5) са въвели в своето законодателство специфични процедури, които се отнасят до тази процедура за преразглеждане. Останалите държави членки разчитат на съществуващите общи процедури за обжалване на решения на разследващи и съдебни органи и за подаване на жалби или възражения в хода на наказателното производство.

Що се отнася до възможността за оспорване на качеството на писмения превод, по-малко от половината държави членки изрично посочват конкретна процедура за подаване на жалби. Останалите държави членки посочват общи процедури за подаване на жалби и възражения или дори за обжалване, основаващи се на нарушение на процесуалните права на защита.

Въпреки че това не се предвижда в Директивата, шест държави членки са отишли по-далеч и дават възможност да бъде сменен преводачът на основание, че изготвените преводи са с недостатъчно качество.

3.3.6. Писмен превод на европейска заповед за арест — член 3, параграф 6

В член 3, параграф 6 се изисква да се предостави писмен превод на европейската заповед за арест в контекста на производството по европейска заповед за арест.

Почти всички държави членки, с изключение на четири, са транспонирали тази разпоредба. В тези държави членки най-ясно е предвидено правото на писмен превод на европейската заповед за арест.

3.3.7. Устен превод или устно резюме на документите от съществено значение — член 3, параграф 7

В член 3, параграф 7 се предвижда изключение, при което вместо писмен превод може да се предостави устен превод или устно резюме на документите от съществено значение, при условие че този устен превод или устно резюме не накърнява справедливостта на производството.

Почти всички държави членки са избрали да включат това изключение в своето национално законодателство. Само две държави членки, в които винаги се предоставя писмен превод на документите от съществено значение, не са транспонирали това изключение.

Сред държавите членки, които са транспонирали тази възможност, шест посочват, че ще бъде предоставен устен превод или устно резюме, когато това не засяга справедливостта на производството. В някои други държави членки не е посочено, че устните преводи са изключение от писмените преводи, и понякога не е ясно на практика дали това е така, тъй като изглежда, че устните преводи представляват правилото.

3.3.8. Отказ от правото на писмен превод — член 3, параграф 8

В член 3, параграф 8 се допуска отказ от правото на писмен превод на документи, при условие че заподозрените лица или обвиняемите са получили преди това правен съвет или са били напълно запознати по друг начин с последствията от този отказ и отказът е еднозначен и направен доброволно.

Повечето държави членки са транспонирали тази възможност. Сред тях всички са включили изискването заподозряното лице или обвиняемият да са били напълно запознати с последствията от такъв отказ, като използват сходна лексика или като възлагат на наказателните органи задължението за информиране. Много малко държави членки обаче изрично посочват, че отказът трябва да бъде недвусмислен и да се даде доброволно.

Десет държави членки надхвърлят минималните изисквания, определени в тази разпоредба, и не предоставят възможност за отказ от правото на писмен превод на документи от съществено значение в наказателното производство.

3.3.9. Качество на писмения превод — член 3, параграф 9

В член 3, параграф 9 се изисква писменият превод да бъде достатъчно качествен, за да гарантира справедливо производство, по-специално като се осигури, че заподозрените лица или обвиняемите са запознати с делото, водено срещу тях, и могат да упражнят правото си на защита.

Повечето държави членки, въпреки че не посочват изрично качеството на писмения превод, предвиждат осигуряване на достатъчно качество на превода, като изискват преводачите, участващи в производството, да са регистрирани или заклетни преводачи или да са включени в съответните списъци, предоставени на наказателните органи след съобразяването с набор от критерии за качество. Само две държави членки не са транспонирали тази разпоредба.

3.4. Разходи за устен и писмен превод (член 4)

В член 4 се изисква държавите членки да поемат разходите за устния и писмения превод в наказателното производство, независимо от неговия изход.

Почти всички държави членки, с изключение на три, са транспонирали правилно това задължение. В повечето държави членки изискването за плащане на разходите за устен и писмен превод „независимо от изхода на производството“ се подразбира от други национални разпоредби, с които се гарантира, че правото на устен и писмен превод се прилага за етапите на досъдебното производство и на съдебното производство и че свързаните с тях разходи не се поемат от заподозряното лице или обвиняемия. Някои държави членки предвиждат, че разходите за устен и писмен превод в наказателното производство се поемат от държавата. Някои други държави членки предвиждат, че разходите се поемат от конкретни органи (например досъдебните органи при досъдебното производство и съдилищата при съдебното производство).

3.5. Качество на устния и писмения превод (член 5)

В член 5 се определя задължение за държавите членки да предприемат мерки, за да гарантират качеството на устния и писмения превод. Освен това държавите членки трябва да положат усилия да поддържат регистри на устните и писмените преводачи и да ги предоставят на защитниците и съответните органи.

3.5.1. Конкретни мерки за гарантиране на качеството — член 5, параграф 1

В член 5, параграф 1 се предвижда, че държавите членки трябва да вземат конкретни мерки, за да гарантират, че качеството на устния и писмения превод отговаря на изискванията, посочени в член 2, параграф 8 и член 3, параграф 9 от Директивата.

Както вече беше посочено по-горе, повечето държави членки са въвели мерки за гарантиране на качеството на устния и писмения превод предимно чрез разпоредби, регулиращи професията на устните и писмените преводачи, както и чрез специфични изисквания относно квалификацията.

Някои държави членки са предприели конкретни мерки, които надхвърлят разпоредбите на Директивата, за да се гарантира достатъчно качество на устния и писмения превод чрез регулиране на професията на устните и писмените преводачи или чрез посочване на принципите на поведение или етичните изисквания към устните и писмените преводачи.

3.5.2. Регистри на устни и писмени преводачи — член 5, параграф 2

В член 5, параграф 2 се изисква държавите членки да се стремят да създадат регистър или регистри на независими устни и писмени преводачи с необходимата квалификация.

Въпреки че този член не налага задължение за държавите членки да създадат регистър, повечето от тях разполагат с регистър или регистри за устните и писмените преводачи и само някои от тях все още не са предприели стъпки в тази посока. Шест държави членки предвиждат, че в изключителни случаи, които са свързани най-вече с липсата на устен/писмен преводач, липсата на устен/писмен преводач за определен език или непропорционални разходи, за участие в производството могат да бъдат призовани устни/писмени преводачи, които не са включени в официалните регистри или списъци.

3.5.3. Поверителност — член 5, параграф 3

В член 5, параграф 3 се предвижда, че държавите членки трябва да гарантират, че устните и писмените преводачи спазват поверителността при изпълнението на задълженията си.

Повечето държави членки предвиждат специфично изискване за поверителност на устните и писмените преводачи, приложимо към наказателното производство, докато няколко държави членки са въвели по-общо задължение за поверителност. Две държави членки не са транспонирали това задължение, тъй като, противно на Директивата, не са определили задължение за поверителност за устните и писмените преводачи.

3.6. Обучение (член 6)

В член 6 се предвижда, че държавите членки трябва да изискват от структурите, които отговарят за обучението на съдиите, прокурорите и съдебния персонал, участващ в наказателното производство, да обърнат специално внимание на особеностите на контактите, осъществявани с помощта на устен преводач, с цел гарантиране на тяхната ефикасност и ефективност.

Като цяло тази разпоредба не е транспонирана изрично от повечето държави членки. Въпреки това, националните им системи обикновено включват незадължителни правни мерки, с които се осигуряват програми за обучение на съдебните служители. В няколко държави членки обучението на съдии, прокурори и съдебни служители включва специфични елементи относно особеностите на комуникацията с помощта на устен преводач.

3.7. Отбелязване в протокол (член 7)

В член 7 от Директивата се определя задължение за държавите членки да водят протокол, когато разпитите или изслушванията на заподозряно лице или на обвиняем се провеждат с помощта на устен преводач, когато се предоставя устен превод или устно резюме на документи от съществено значение и когато заподозряното лице или обвиняемият се откаже от правото на писмен превод.

Задължението за отбелязване в протокол е точно транспонирано в повечето държави членки. В тези държави членки е определено задължението за отбелязване в протокол на помощта на устен преводач по време на разпит или изслушване от разследващ или съдебен орган, както и на използването на устен превод или устно резюме на съществените документи.

Задължението за отбелязване в протокол на използването на отказ от правото на превод също е предвидено в повечето случаи. При седем държави членки задължението за водене на протокол може да се изведе от общите разпоредби относно задължението за водене на подробни протоколи за всички действия във връзка с всички етапи на наказателното производство. В една държава членка не се предвижда конкретно задължение за отбелязване на присъствието на устен преводач или на факта, че е предоставен устен превод.

Що се отнася до компетентността за отбелязване в протокол, в повечето държави членки разследващите органи са отговорни за отбелязването в протокол в етапа на досъдебното производство, докато в съдебното производство това е задължение на съда — съдебният секретар обикновено изпълнява тази роля.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Директивата беше въведена, за да позволи прилагането на конкретно право на справедлив съдебен процес, а именно правото на заподозрените лица или обвиняемите на писмен и устен превод в наказателното производство и производството по европейска заповед за арест.

Директивата оказва значително въздействие върху защитата на заподозрените лица или обвиняемите в държавите членки, като осигурява по-последователно прилагане на правата и гаранциите, посочени в членове 47 и 48 от Хартата на основните права и член 6 от Европейската конвенция за правата на човека, чрез установяването на минимални общи европейски стандарти. По този начин Директивата допринася за подобряване на взаимното доверие между държавите членки, както е предвидено в пътната карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство.

Като цяло Директивата е осигурила добавена стойност за ЕС чрез повишаване на нивото на защитата на гражданите, участващи в наказателното производство, особено в някои държави членки, в които правото на писмен и устен превод не е съществувало преди това.

Степента на въздействие на Директивата върху държавите членки варира в зависимост от съществуващите национални наказателноправни системи. В оценката се подчертава, че в някои държави членки все още се срещат трудности по отношение на основните разпоредби на Директивата. Такъв по-специално е случаят с контактите между заподозрените лица или обвиняемите и техните защитници, превода на документите от съществено значение и разходите за устен и писмен превод.

Оценката също така показва, че понастоящем не е необходимо да се преразглежда Директивата, но нейното прилагане в практиката може да бъде допълнително подобро. Комисията ще продължи да оценява съответствието на държавите членки с Директивата и ще предприеме всички подходящи мерки, за да гарантира спазване на нейните разпоредби в целия Европейски съюз.